

**RZECZNIK PRAW
OBYWATELSKICH**

Sytuacja osób starszych na rynku pracy w Polsce i jej uwarunkowania

Debata Biura Rzecznika Praw Obywatelskich pt.

Praca dla Seniorów. Czy to możliwe?

Agnieszka Sowa-Kofta, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych

Warszawa, 4 grudnia 2024 r.

Plan prezentacji

1. Zatrudnienie osób starszych – perspektywa europejska i polski rynek pracy
2. Motywacje i uwarunkowania aktywności zawodowej
3. Możliwe kierunki działań

Dylematy definicyjne i kreowania polityk publicznych

- Osoby starsze na rynku pracy, czyli kto?
- Dlaczego zatrudnienie osób starszych jest istotne?
  - argumenty jednostkowe vs. argumenty na poziomie populacji
  - (względy mikroekonomiczne – dochody jednostkowe, ale też stan zdrowia i obowiązki rodzinne vs. względy makroekonomiczne)
- W jaki sposób skutecznie wspierać zatrudnienie (wykonywanie pracy przez osoby starsze)?

Priorytety w zakresie wspierania osób starszych na rynku pracy

- Zwiększanie zatrudnienia osób powyżej 50 r.ż. (stopa zatrudnienia)
- Zapewnienie równych praw pracowników bez względu na wiek
- Zapobieganie *ageizmowi* w miejscu pracy
- Odpowiednie zarządzanie wiekiem w miejscu pracy i wspieranie pracowników w godzeniu różnych ról życiowych

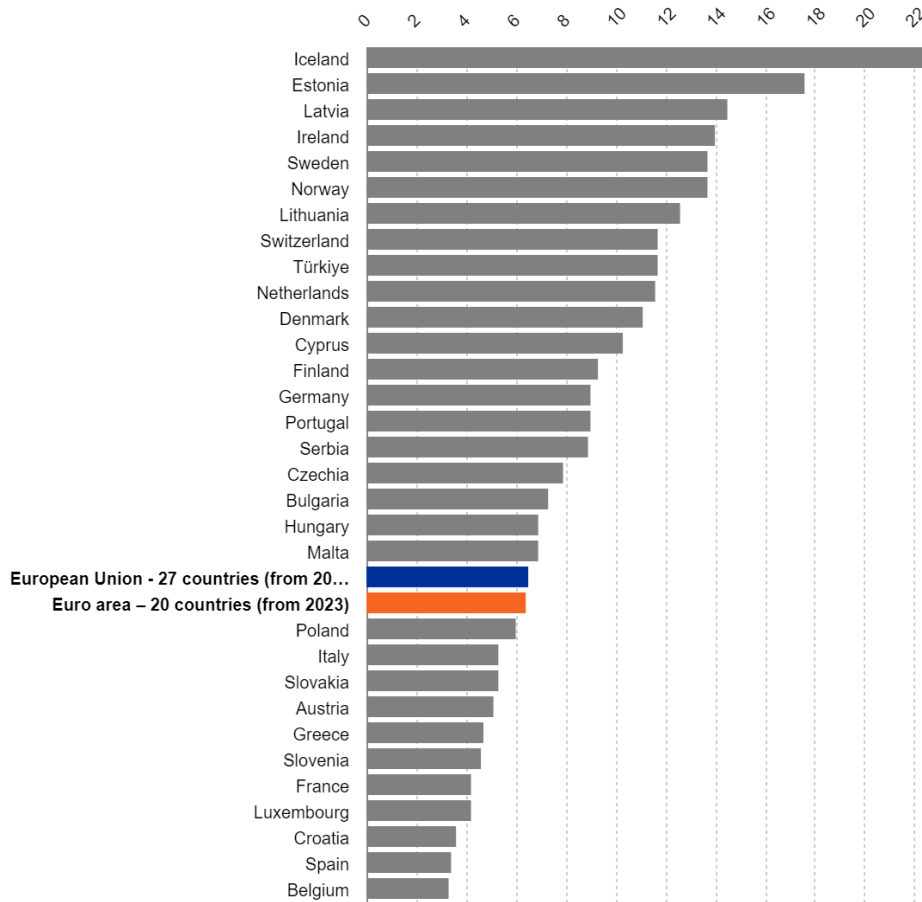

Stopa zatrudnienia i bezrobocie - EU

Zatrudnienie w 2022 r. (Eurostat)	Osoby w wieku 20 – 64 lat	Osoby w wieku 50 – 64 lat	Osoby w wieku 55 - 64 lat
Stopa zatrudnienia	74.6%	68.8%	62.3%
Udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych	40.7%	53.3%	55.7%

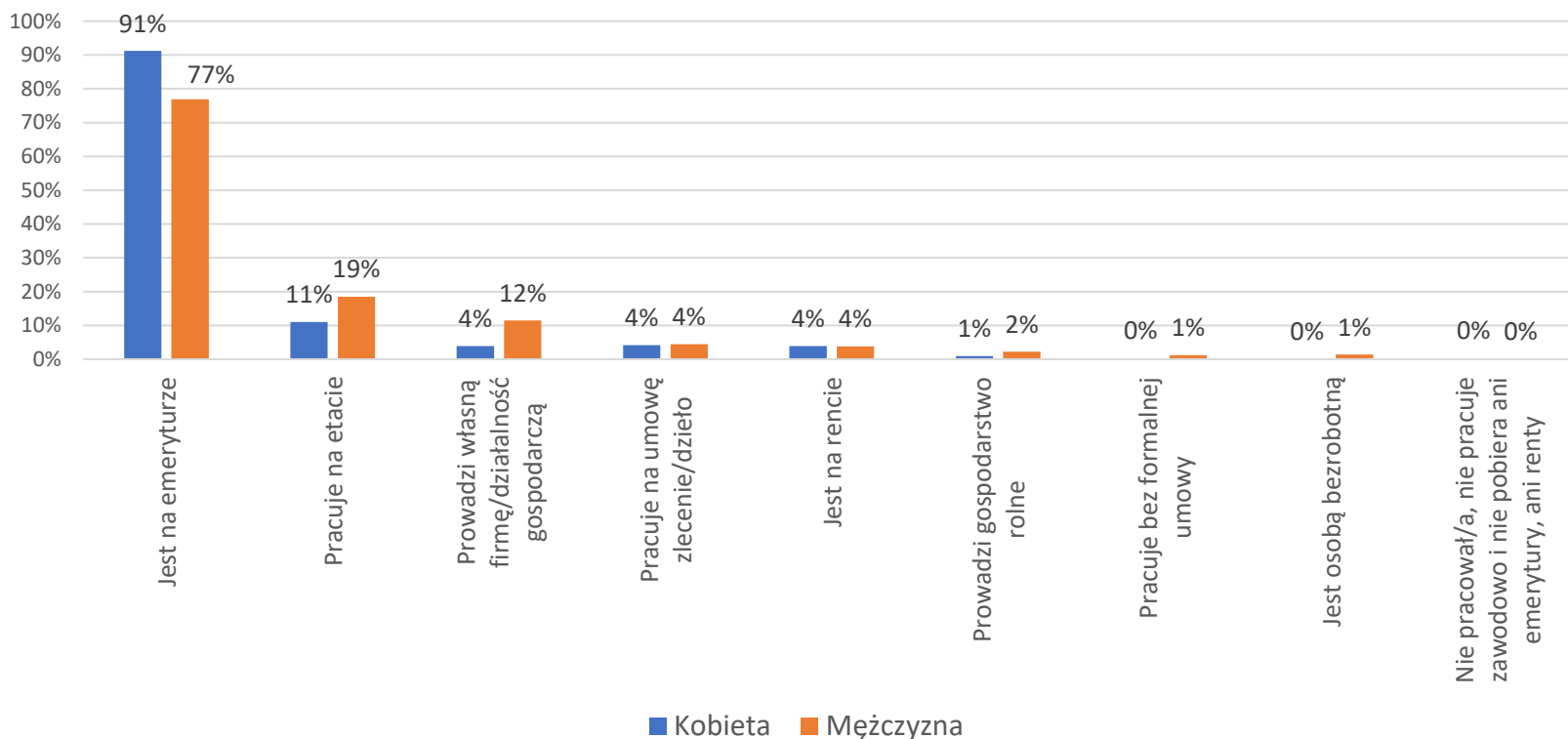
Osoby starsze na rynku pracy – EU (2023 r.)

- Stopa zatrudnienia osób w wieku w Polsce 65+ tuż poniżej średniej EU-27
- Poprawa stopy zatrudnienia w ciągu ostatniej dekady lat: z 4,7% w 2014 r. do 6,0% w 2023 r.
- Wciąż znaczna luka w stosunku do zatrudnienia w krajach skandynawskich i bałtyckich

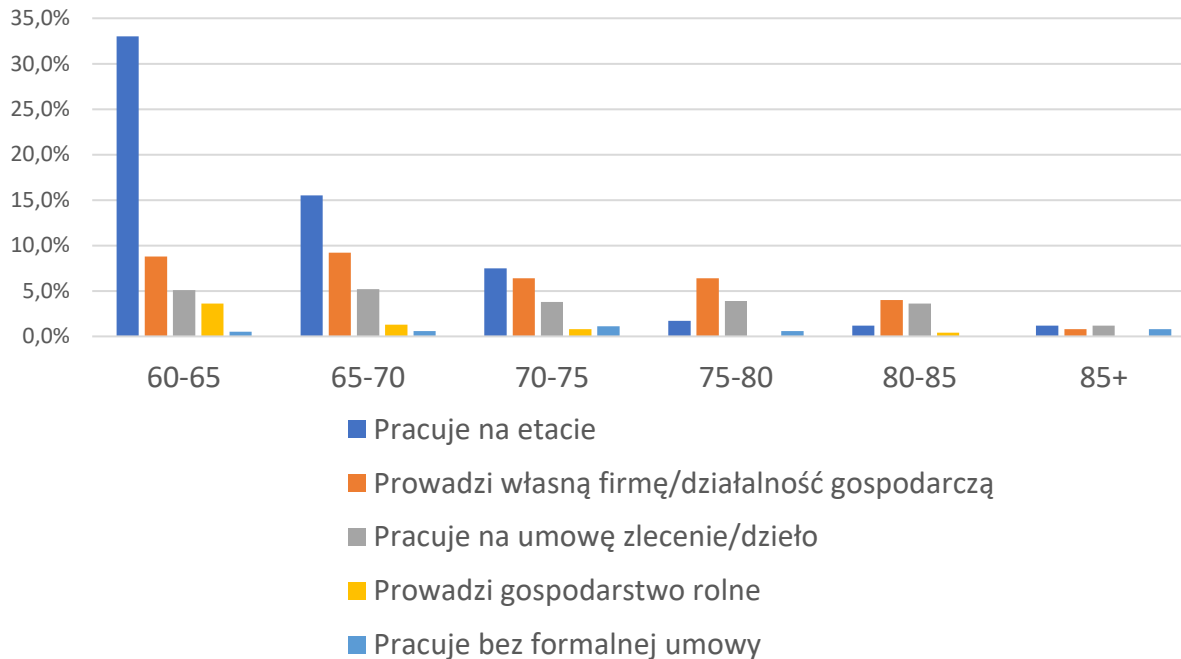

Sytuacja zawodowa osób 60+ - Polska

Zmiana sytuacji na rynku pracy a wiek

Dłużej aktywne są osoby pracujące w bardziej elastycznych formach:

- prowadzące własną działalność gosp.
- pracujące na umowę zlecenia/dzieło

Praca w szarej strefie - powody

- elastyczność zatrudnienia – praca dorywcza
- wyższe zarobki nie płacąc podatków i składek
- jest to jedyny sposób otrzymania pracy
- wspomaganie rodziny we własnym gospodarstwie rolnym lub małej firmie
- możliwości podejmowania prac prostych, pomocowych w gospodarstwie domowym (np. opieka)

Czynniki motywujące do pracy

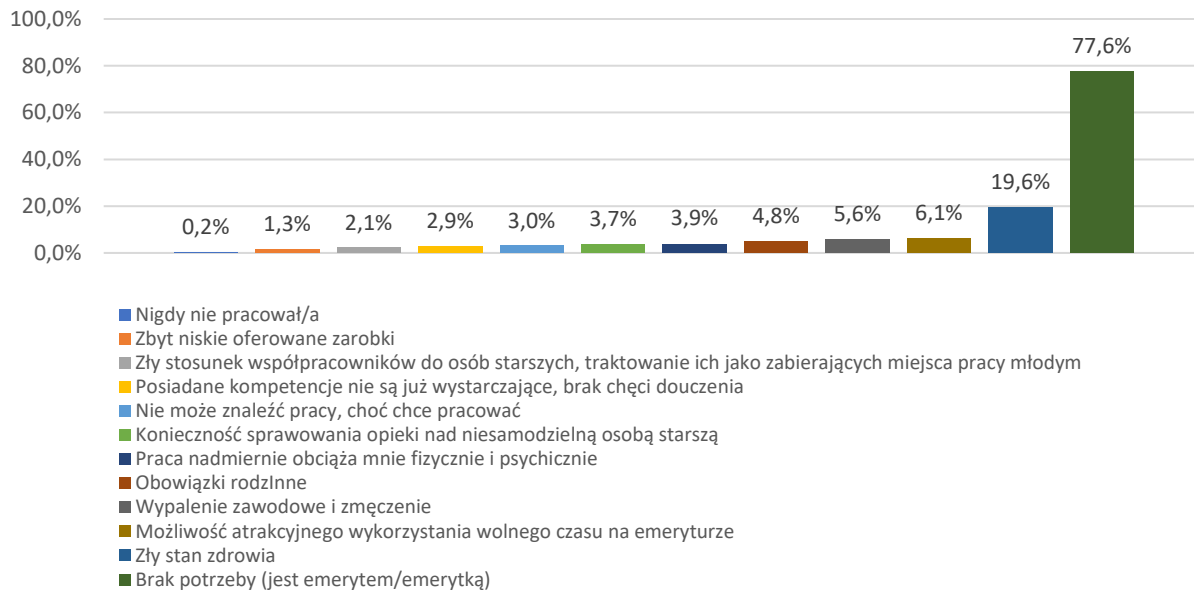

Dlaczego osoby starsze pracują?

- Bo lubią swoją pracę
- Potrzebują kontaktu społecznego z innymi ludźmi
- Chcą „dorobić” do emerytury i na bieżące wydatki
- Częściej pracują osoby bezpośrednio/niedługo po przejściu na emeryturę

Powody niepodejmowania aktywności zawodowej

Dlaczego osoby starsze nie pracują?

- mają zabezpieczone środki finansowe
- ze względu na zły stan zdrowia

Powody wyjścia z rynku pracy

- *Na co dzień zajmuję się nieróbstwem. Teraz, od kilku ładnych lat, bo król ZUS mi płaci (lp_4_12_m_miasto)*
- *Praca nie ma sensu, bo ludzie, którzy nie pracują, mają więcej zasiłków niż ja (lp1_6_61_k_wieś)*
- *Stan zdrowia mi się niestety pogorszył, a u nas była taka możliwość, że nie przechodząc badań okresowych, a spełniało się tam określone warunki, żeby przejść na emeryturę pomostową (lp4_11_70_m_miasto)*
- *W momencie, kiedy osiągnęłam wiek emerytalny, no to zdecydowałam, że na tę emeryturę przejdę. Może to wiązało się z tym, że pracodawca nie miał już dla mnie jakiejś perspektywy pozostania w zakładzie (lp1_8_62_wieś)*
- *Dużo czytam, dużo chodzę, towarzysko się udzielam (lp6_1_78_k_miasto).*
- *Spokój, nigdzie nie trzeba się spieszyć, nie trzeba się denerwować (lp2_6_81_k_miasto)*

Sytuacja materialna

- W 2022 r. przeciętne przychody na głowę ogółem w społeczeństwie wynosiły 2813,39 zł, a emerytów nawet nieco więcej – 2836,50 zł (GUS, BBGD)
- Stopa zastąpienia:
58% w 2017 r.; 56,4% w 2018; 54,8% w 2019 i 2020; 53,5% w 2021; 52,1% w 2022 r. Różnica zaobserwowana w ciągu kilku lat jest znacząca – wynosi (od 2017 do 2022 r.) powyżej 6 punktów procentowych.
- Przewidywany znaczny spadek stopy zastąpienia w ciągu najbliższych 20 lat (o ok. 20 pp)
- Znaczne wydatki starszych gospodarstw domowych na zdrowie i rehabilitację

Podsumowanie i wnioski - motywacje

- Motywacje finansowe są istotne dla przedłużania aktywności zawodowej, ale nie najważniejsze, istotniejsze jest poczucie bycia potrzebnym i „lubienie” własnej pracy
- Dostępność świadczeń emerytalnych na korzystnych warunkach sprzyja wychodzeniu z rynku pracy
- Brak uprawnień emerytalnych nie stanowi wystarczającej motywacji do przedłużania aktywności zawodowej
- Motywacja do przedłużania aktywności może wzrosnąć wraz ze spadkiem stopy zastąpienia, ale należy pamiętać, że decyzje dot. pracy i emerytury podejmowane są na poziomie gospodarstwa domowego

Podsumowanie i wnioski – zagrożenia

- Bardziej zagrożone ubóstwem w wieku starszym są osoby samotne, bez odpowiednich uprawnień emerytalnych
- Kobiety należą do grupy szczególnie zagrożonej niskimi świadczeniami emerytalnymi z uwagi na długość życia i brak ciągłości lat składkowych
- Mężczyźni często są odbiorcami „emerytur groszowych” z uwagi na pracę nieoskładkowaną i zły stan zdrowia

Podsumowanie i wnioski - pracodawcy

- Powinni tworzyć warunki do zarządzania wiekiem w przedsiębiorstwie, np. poprzez tworzenie indywidualnych planów kariery, mid-term review
- Bank dobrych praktyk – wskazówki do działania
- Przeciwdziałanie *ageizmowi* w miejscu pracy
- Dostosowywanie miejsc pracy
- Elastyczne zatrudnienie (kontrakty okresowe, elastyczne godziny pracy, telepraca)

Podsumowanie i wnioski – polityka państwa

- Tworzenie zachęt do przedłużania aktywności zawodowej → coraz ważniejsza grupa osób na rynku pracy
- Prowadzenie aktywnej polityki rynku pracy również wobec osób starszych, wspieranie w rozwijaniu ich kompetencji, przekwalifikowaniu i powrocie na rynek pracy w przypadku ryzyka bezrobocia
- Tworzenie warunków do elastycznego zatrudnienia
- Zapewnienie odpowiedniej jakości usług zdrowotnych i rehabilitacyjnych

**RZECZNIK PRAW
OBYWATELSKICH**

DZIĘKUJĘ !